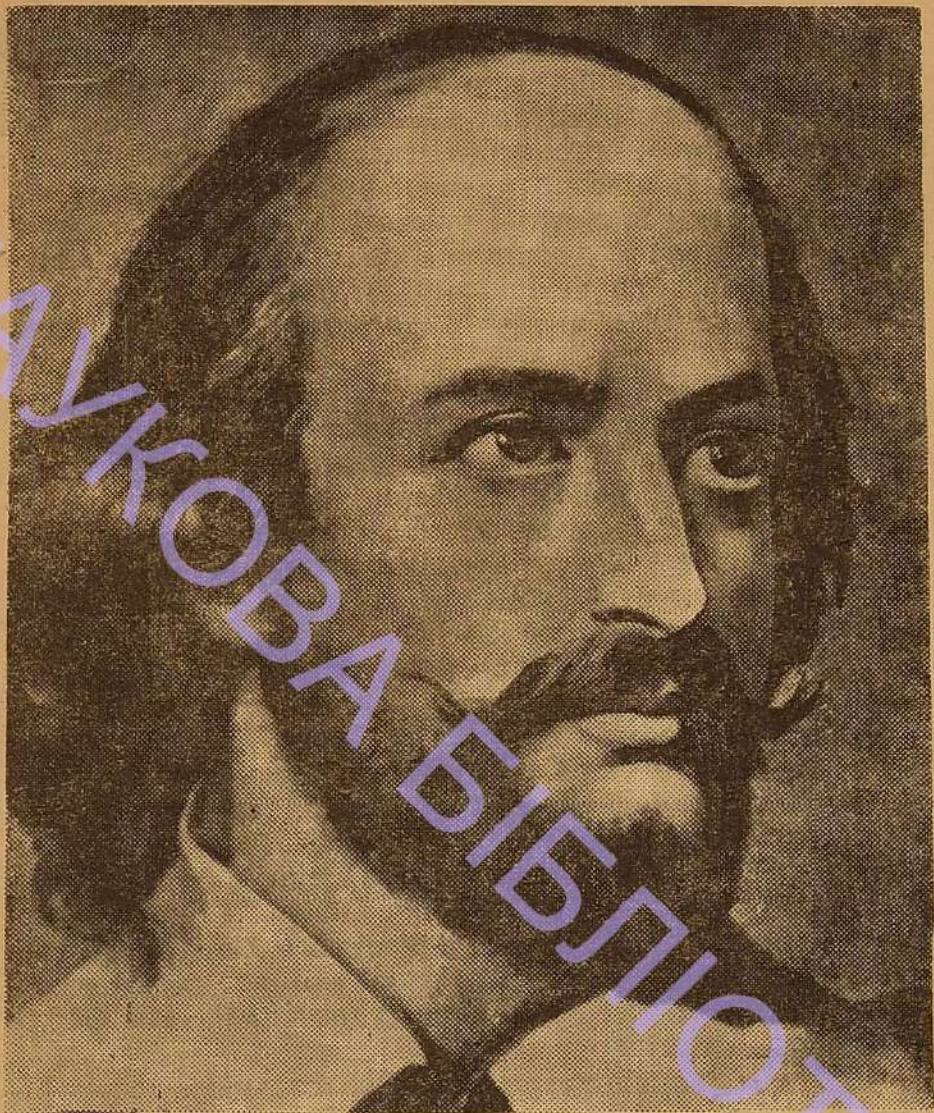

ВЕЛИКИЙ МИТЕЦЬ-ГУМАНІСТ

Вільям Шекспір — великий англійський поет і драматург.

ТВОРЧИСТЬ Шекспіра — одного з талантів Відродження, склалась на основі найпередовіших філософських, естетичних і етичних поглядів його часу, — «епохи великого прогресивного перевороту, пережитого до того людством» (Енгельс), коли зламана була міць феодалізму й духовна диктатура церкви.

На зміну похмурому середньовічному аскетизму в мистецтво прийшло життєрадісне вільнодумство.

Людина, її доля, її думки та почуття стали головним предметом мистецтва. Намагання показати людину відповідно з принципом правди життя вело до зображення характеру, який складався під впливом суспільного життя епохи, країни. Все це створювало умови для розвитку принципів реалізму й складало те нове, що привніс Шекспір в драматургію. Чи бачив Шекспір події своїх комедій під англійським небом, як у «Винзорських кумушках», чи умовно переносив в Італію, як в

«Двох веронцах», чи вигадану Ілірію, як в «Дванадцятій ночі», геями його п'єс залишаються його сучасники.

Рицар Фальстаф, який промотався, пуританин — ханжа Мальволю, ростовщик Шейлок, життєрадісні, розумні, енергійні молоді люди — Беатриче, Бенедикт, Розалінда, Катарина і Петручіо, які утверджують свою особисту свободу — всіх їх міг зустріти Шекспір на своїй батьківщині. І не випадково герої комедій «Два веронца» і «Как вам это понравится» не тільки говорять про благородного розбійника, захисника пригноблених Робіна Гуда, але й намагаються наслідувати йому в своїх вчинках.

Розповідаючи про людей епохи Відродження, Енгельс відзначає, що характері їх складались «в процесі живої участі в практичній боротьбі», що для них в боротьбі за здійснення своєї мети необхідно було «ставати на бік тієї чи іншої партії». Якраз так скла-

даються характери королів, державних діячів в циклі історичних хронік Шекспіра. Справжня народність і реалізм історичних п'єс Шекспіра виразились перш за все в тому, що в його зображенні доля королів — «помазаників божих», визначається волею народу.

Ренесансні уявлення про красу і піднесеність світу й людини в зрілій творчості Шекспіра були затьмарені усвідомленням невідповідності прекрасного й піднесеного, як природних якостей світу й людини, соціальним умовам, що були народжені нелюдською владою грошей. Цей зворотний бік буржуазного прогресу й пізнав Шекспір.

В своїх великих трагедіях «Гамлет», «Отелло», «Король Лир» в образах героїв-гуманістів Шекспір утверджує свій ідеал прекрасної людини, але разом з тим показує приреченість своїх героїв в світі підлоти, егоїзму, лицемірства, де він бачить

Достоїнство, що просит подаяння,
Над простотою глумляюся ложь,
Ничтожество в роскошном одягнн,
и совершенству ложный приговор...
и глупость в маске мудреца, пророка,
и вдохновения зажатый рот, и праведность на службе у порока.

Все більше відчуває Шекспір страшену соціальну несправедливість, що основана на майновій нерівності.

Шекспір хоче, щоб справедливе мистецтво впливало на почуття людини, спонукало б її до активних дій, до боротьби зі злом і несправедливістю.

В «Гамлеті» правдиво розіграна акторами п'єса про злочин короля, який укидає в жах, замішання ко-

ронованого злочинця; правдивість і щирість, з якою актор виголошує про горе Гекуби, сприймається Гамлетом як докір в бездіяльності перед обличчям торжествуючої несправедливості.

Шекспір створив великі твори, сповнені оптимізму, що стверджують красу світу й людини і разом з тим гнівно картають все те, що відживаючий феодальний і новий буржуазний світ могли протиставити його гуманному ідеалу. Шекспір не бачив і не міг бачити реальних умов, в яких могла б здійснитись його світла мрія про щастя людини, про її гармонійний розвиток.

Мистецтво Шекспіра звернене до майбутнього, до наших днів, де його мрії стали реальністю. І закономірно те, що в країнах перемігшого соціалізму великий письменник знайшов свою нову батьківщину.

Доцент Б. ШАЙКЕВИЧ.

ЧЕРЕЗ ХРЕБТИ СТОЛІТЬ

В часи Шекспіра театральні трупи з примусовою гордістю носили лакейські титули: «Слуги лорда-камергера», «Слуги лорда-адмірала» і т. д. За 400 років стареє Лета поглинула імена гордих лордів і зовсім небагато залишила від гучної слави великої Єлизавети. Але слава незначного стретфордця Шекспіра минає всі кордони, крокує через хребти століть і голови поетів і урядів.

Його п'єсами зачитувались Маркс і Енгельс, Чернишевський і Лафарг, в них черпали натхнення Гете і Пушкін, Гюго й Стендаль. Його характери, взяті з чарівних чотирьохсотрічної давнини, до цього часу не залишають мислячу людину безучасною.

Невже так багато спільного в цьому минулому з пізнішими часами, що робить драми Шекспіра злосудними століттями пізніше смерті автора? Видно, спільного чимало, особливо, якщо врахувати, що Шекспір зобразив не просто певну епоху, а перелом епохи. Бувають в житті суспільства часи, коли ламаються старі підвалини життя, старі принципи відно-

син й на зміну їм приходять нові. В такі періоди час ніби прискорює свою ходу. Спробуйте розглянути деталі в цьому шаленому стрибку життя! В наш час існує невідомо єлизаветинській Англії суворільнена кінозйомка: вона дає можливість розглянути всі періоди руху людини, коня, автомобіля. Але яка зйомка може розглянути уважно рух людської душі?

Близьке розв'язав це завдання чарівник Шекспір. При цьому в поле його зору потрапляли дуже цікаві, складні людські характери, складні людські відносини. І коли ми сьогодні говоримо про динаміку сучасного життя, про складність характеру людини ХХ століття, то не можемо не визнати, що геніальний драматург — близький нашому часу.

Пружиною дії всякої драми є конфлікт. Конфлікти кращих п'єс Шекспіра — це зіткнення нового з відживаючим старим. Відродже-

нець Шекспір вустами своїх весельчаків-героїв сміється з середньовічних забобів: родової помсти, дворянської чванливості, помпезного марнослів'я. Минуле не відходить без боротьби: власним життям перемагають страшний забоб Ромео та Джульєта, не зразу приходять щастя до героїв комедії «Много шума из ничего», не тільки смішний, але й страшнуватий ханжа Мальволю.

Але Шекспір викривав не тільки зло, яке відходило в минуле, але й зло нового часу. До сьогодні не устаріли його пристрасні й сильні удари по расовій і національній ворожнечі, до цього часу сильне враження справляють картини велетенських розмірів підлоти та лицемірства, які оточують його Ліра, його Тимона, його Гамлета. Голова принца датського розривалась від роздумів: що робити? — підкоритися і погрузити в фарисейському болоті чи боротися? Відплатити одній людині не важко, але як подолати все зло світу? А зло — це не тільки братоубивця Клавдій. Це й Гертруда, яка надала перевагу ніччому вбивці. Це й «друзі» Гамлета Розенкранц і Гільденстерн, які стали на шлях зради. А Полоній? Полоній, який повчає сина: «Будь вірний сам собі», і який не має своєї думки перед сильними — лицемірний і хитрий лизоблюд. Так, їх зачіски й костюми зовсім вийшли з моди, але, на жаль, не вийшли з моди їх пороки.

Що ж тоді світлого залишається в житті, що оспівує поет? Це світле — чисті людські почуття, незаймані суспільною корупцією людські відносини, це красота розумної і чесної людини.

Сьогодні, коли все людство святкує чотирьохсотріччя Шекспіра, нас знову й знову вражає красота його поезії, живучість його героїв і могутня сила його думки.

М. СОКОЛЯНСЬКИЙ.

Ілюстрація художника Д. Шмарінова до трагедії В. Шекспіра «Ромео і Джульєта».

УНІВЕРСИТЕТ—ДО ЮВІЛЕЮ

400-річчя з дня народження Шекспіра широко відзначається у нашій країні. Рішенням Ради Міністрів СРСР створено Всесоюзний ювілейний комітет, до якого ввійшли найвидатніші діячі радянського мистецтва, літератури та науки. Колектив наших вчених робить свій внесок в дослідження і популяризацію творів великого письменника-гуманіста.

Для населення міста силами викладачів кафедри зарубіжної літератури провадяться два цикли «Шекспірівських читань». Лекції, присвячені різним питанням творчості Шекспіра викликають великий інтерес широкого кола слухачів.

У шекспірівських читаннях беруть участь і представники інших кафедр та Наукової бібліотеки.

Співробітники університету візьмуть участь і в республіканських заходах, що зв'язані з ювілеем Шекспіра. З доповідями на республіканській науковій шекспірівській конференції у Києві і з статтями в республіканському

шекспірівському збірнику виступлять доц. Б. Шайкевич, викладач М. Соколянський.

До славного ювілею кабінет мистецтвознавства та Наукова бібліотека ОДУ готують кілька цікавих виставок.

В. ШЕКСПІР.

СОНЕТ 23

Мов той актор, що знітився й мовчить,
Забувши ролі звичної слова,
Або маньяк, в якому гнів кипить
І не до діла мислить голова,
Так я тремчу, згубивши мови дар,
І не знайду давно знайомих слів —
Мое кохання — ось мій володар,
Це він мої уста заворожив.

Нехай же все, що я сказати мав,
Тобі розкаже цей німий папір —
Він перший друг моїх сердечних справ
І мого серця вірний поводитир.
Любов мовчить про наміри свої —
Учись очима слухати її!
Переклав з англійської студент загальнонаукового факультету С. КАРАВАНСЬКИЙ.